

Indledning

»At være marxist indebærer ikke at bekende sig til et bestemt tankesæt, men at forholde sig til og forstå sit arbejde i forlængelse af en bestemt tradition«. Således refererer Preben Kaarsholm den engelske historiker E. P. Thompsons standpunkt. *Kultur & Klasse* ønsker med Preben Kaarsholms artikel at forholde sig til denne centrale historiker og dermed redegøre for brydningerne mellem engelsk socialhistorie og engelsk althusserianisme.

Det drejer sig om brydningen mellem en tradition med en levende interesse for den konkrete historie og en tradition, der »forkaster ideen om historien som sammenhængende og lødigt studieobjekt« (Hindess og Hirst: *Pre-Capitalist Modes of Production*, se dette nr. s. 19). Kaarsholm deler Thompsons opfattelse af, at en langtrækkende og dybtgående historisk bevidsthed er den bedste garanti mod forkortet og overfladisk politisk bevidsthed. Thompson skriver i en kritisk kommentar til det teoretiske og politiske arbejde omkring bladet *New Left Reviews* redaktion, at det er »et bjerg af tanker, der endnu ikke har af født en eneste politisk mus«.

Det skal dog med i billedet her, at den Perry Anderson, som var primus motor i *NLRs* redaktion, er den samme som har skrevet *From Antiquity to Feudalism* og *Lineages of the Absolutist State*. At optere for Thompsons minutiøse empiriske historieskrivning (f.eks. i *The Making of the English Working Class*) skulle nødvendig være ensbetydende med en fravælgelse af den indsats for at fange de store linjer, som præger Perry Andersons bøger.

I lighed med Alfred Schmidts store artikel om *Det strukturalistiske angreb på historien* retter Thompson sin kritik mod virkelighedsforflygtigheden, og han antyder dens sociale baggrund: Althusser (og dermed den engelske althusserianisme) »giver os i mindre grad en erkendelsesteori, der tager højde for de faktiske processer, hvorigennem bevidstheden formes, end en beskrivelse af bestemte procedurer i det akademiske liv«. De intellektuelles arbejde med sprog, kommunikation og strukturer bortleder deres interesse fra den virkelighed, der tales om, kommunikeres og struktureres.

Kritikken af den isolerede akademiske position går igen under en lidt anden synsvinkel i Erik Østeruds artikel om Henrik Ibsens forfatterskab. Mens Thompson med udgangspunkt i socialhistorien søger frem mod en forståelse af politiske og dagligdags tankeformer, går bevægelsen den modsatte vej hos Østerud, fra litteraturen og bevidsthedsfænomenerne ud mod den historiske virkelighed.

Østerud afprøver en række forskellige tekstlæsningsmetoder på Ibsens forfatterskab og skriver sig på den måde i sin artikel gennem en del af de litteraturteoretiske diskussioner, der er blevet ført inden for de sidste ca. 20 år. Han viser hvordan nykritikken og strukturalismen med

deres interesse for det »rene« tekstobjekt gennem 60'erne fik sat litteraturforskningen ind i videnskabeligt regi, men samtidig også afskar den fra enhver overvejelse over litteraturens sociale implikationer. Først med studenteroprøret og den følgende kritiske videnskabsorientering i begyndelsen af 70'erne finder Østerud ændrede signaler i litteraturforskningen, som bl.a. udmøntes i nye procedurer for Ibsen-læsningen. Det historiske og psykologiske virkelighedsfelt uden om Ibsen-teksten toner frem som en nødvendig forståelsesramme, der kan forklare tekstens betydning som en del af et større historisk betydningsmønster, som læseren/forskeren også må forstå sin egen rolle i forhold til.

Bege artikler illustrerer således den vigtige sammenhæng mellem videnskabelige traditioner og de intellektuelles samfundsmæssige placering. I senere numre vil *Kultur & Klasse* følge denne registrering op og redegøre for baggrunden for forskellene mellem f.eks. angelsaksiske, franske og tyske forskningstraditioner.

Med dette nummer ønsker *Kultur & Klasse* også at gøre alvor af et gammelt ønske om at lave en fast anmelderrubrik, hvor der løbende orienteres om den nyeste forskning på det litterære og bevidstheds-sociologiske felt. Vi har valgt at begynde med anmeldelser af nogle af de sidste års mange disputater. De seneste års pres mod den humanistiske og samfundsvidenskabelige forskning har jo haft den ejendommelige konsekvens, at mens samfundsudviklingen sætter kollektiv, tværfaglig og problemorienteret forskning på dagsordenen, har forskerne søgt tilflugt i de gamle institutionelle rammers meriteringssystem med årelang og individuel specialforskning. I de litterære disputater er Guldalderens store personligheder kommet i centrum. Keld Zeruneith har biograferet Emil Aarestrup, Johan de Mylius har undersøgt mytens rolle hos H. C. Andersen, og Flemming Lundgreen-Nielsen har udmøntet næsten 20 års forskning i en disputats om N. F. S. Grundtvigs forfatterskab frem til 1819. I de filosofividskabelige disputater finder man interesse for parapsykologiske fænomener og ophævelse af kausaliteten (Jan Faye) og utopisk dialektik (Ole Thyssen). Hans Jørgen Schanz har på sin side skrevet disputats om behovsteori og civilisationskritik uden at inddrage psykoanalysen og moderne socialisationsforskning.

Inden for psykologi er Nini Prætorius omsider udkommet med sin længe ventede disputats om subjekt-objekt-forholdet. Dens analyser af subjekt-objekt-problematikken i forskningsprocessen kunne måske langt tidligere være blevet offentligt tilgængelige, hvis ikke disputatsinstitutionen havde medført en udsættelse.

Dette nummer af *Kultur & Klasse* må gerne opfattes som en opfordring til at arbejde i forlængelse af den tradition, der betragter subjekt-objekt-forholdet som et historisk forhold og et praksis-forhold. Det er i den sociale virkelighed, at bevidstheden og de teoretiske erkendelser skal stå deres prøve. Står de ikke den prøve, kan man med E. P. Thompson rettelig klage over »The Poverty of Theory«.

Marie-Louise Svane og Martin Zerlang, februar 1982